

Nr 79.

Av herrar **Rahmn** och **Thelin**, om *anslag till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid vissa läroanstalter.*

Före 1920 ingick under många år — med avbrott för krigsåren — i reservationsanslaget till de allmänna läroverken en post resestipendier åt lärare i främmande levande språk å 15,000 kronor och en post reseunderstöd åt samma anstalters lärare, särskilt provårsläroverkens, å 6,000 kronor. Av 1920 och 1921 års riksdagar anvisades därjämte å extra stat två anslag å respektive 15,000 och 6,000 kronor till förstärkande av dessa ordinarie anslagsposter.

Av finansiella skäl och i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag indrogos samtliga dessa anslag av 1922—1924 års riksdagar, som fattade liknande beslut i fråga om så gott som alla andra resestipendier.

Riksdagen 1925 anvisade emellertid på nytt enligt Kungl. Maj:ts förslag 13,000 kronor till resestipendier åt de allmänna läroverkens språklärare, vilket anslag fortfarande utgick med samma belopp under budgetåren 1926—1929. Sistnämnda års riksdag höjde på av Kungl. Maj:t gjord framställning anslagssumman med 2,000 kronor och anslag därjämte 6,000 kronor till resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken, särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad.

I sina riksdagspetita år 1930 hemställde skolöverstyrelsen om en ytterligare höjning av ifrågavarande anslag till respektive 22,000 och 8,000 kronor under hänvisning till 1927 års läroverksreform. Den omläggning av skolans inre arbete, som denna innebar, skulle komma att ställa betydligt ökade krav på den enskilde lärarens utbildning. Det framhölls vidare, att det mer än någonsin är av vikt för lärarna att i främmande land få taga omedelbar kännedom om vetenskapens och teknikens landvinningar och följa den pedagogiska utvecklingen till båtnad för den egna undervisningen.

Vad särskilt *språklärarna* angår, är det uppenbart, framhöll skolöverstyrelsen, att kontakten med utlandet är ett hart när oundvikligt villkor för en praktisk och fullt effektiv pedagogisk verksamhet. Berövas läraren möjlighet till fortbildning i främmande land, ligger den faran nära, att hans språkundervisning får en alltför teoretisk och mekanisk karaktär utan tillräcklig anslutning till det verkligt levande språket och till det praktiska livets behov.

Av statsfinansiella skäl fann sig dåvarande statsrådet Stadener förhindrad att tillstyrka skolöverstyrelsens framställning, varför riksdagen 1931 för budgetåret 1931/1932 beviljade medel till samma belopp som föregående år.

I sina hösten 1931 till Kungl. Maj:t avlämnade riksdagspetita för budgetåret 1932—1933 yrkade skolöverstyrelsen på att anslaget till de sedvanliga resestipendierna måtte utgå med samma summor som samma års riksdag hade beslutat. Krisen hade emellertid nu brutit in, och departementschefen ansåg sig av statsfinansiella skäl nödsakad att stryka anslaget.

Med den ekonomiska krisens förvärrande under fortgången av år 1932 och den inträdda försämringen i statens finanser tvangs skolöverstyrelsen att företaga ytterligare nedskärningar och avstod bland annat från att i sina petita år 1932 begära medel för resestipendier under budgetåret 1933—1934. Skolöverstyrelsens riksdagspetita hösten 1933 för budgetåret 1934—1935 återupptog begäran om anslag åt lärare i *främmande levande språk* vid de allmänna läroverken med 15,000 kronor, vid de kommunala mellanskolorna med 2,000 och vid privatläroverken med 4,800 kronor och hösten 1934 för budgetåret 1935—1936 med 15,000, 2,000, 3,000 och 4,000 kronor vid respektive allmänna läroverken, kommunala flick- och mellanskolor samt privatläroverk. För de statsunderstödda handelsgymnasiernas lärare i levande språk begärde skolöverstyrelsen hösten 1934 1,000 kronor. Såväl 1934 som 1935 har ecklesiastikministern av finansiella skäl ej ansett sig kunna tillstyrka skolöverstyrelsens hemställan.

Ur skolans synpunkt måste detta djupt beklagas. Då resestipendierna på grund av den tidsödande ansökningsproceduren icke kunna tagas i bruk förrän ett år efter deras beviljande, skulle, om av innevarande års riksdag medel ej anslås, resestipendier ej kunna användas förrän tidigast sommaren 1937.

Det är i regel omöjligt för lärarna, särskilt om de bildat hem, att med sin ofta svaga ekonomi själva helt bekosta sina utländska studieresor och de yngre lärarna dragas ännu i allmänhet med studieskulder. Sveriges läge och den svenska kronans f. n. svaga ställning, särskilt i förhållande till francen, göra utlandsresorna dyra. I Tyskland, England och Frankrike har efter kriget utbyte av språklärare ägt rum mellan större läroverk, vilket med svenska språkets ställning icke kan ske för vårt lands del.

Medan den svenska skolungdomen i våra dagar genom lärjungeutbyten, utländska feriekurser, scout- och idrottsresor trätt i livlig kontakt med utlandets ungdom, måste man konstatera det betänkliga förhållandet, att denna ungdoms språklärare i många fall aldrig besökt det land, vars språk de ha att undervisa i. Att här få någon tillförlitlig statistik är omöjligt, då läroverkslärmatrikelns uppgifter äro mycket ofullständiga. Skolöverstyrelsens assistent i franska, monsieur G. Richard, har den 23 oktober 1934 i en intervju till Sydsvenska Dagbladet uppgivit, att inemot hälften av läroverkens lärare i franska aldrig torde ha satt sin fot inom Frankrikes gränser. Då franskan nu inträtt som obligatoriskt fast språk på latinlinjen, ställa de statliga myndigheterna mycket stora

krav på lärarnas språkliga färdighet, krav, som knappast kunna fyllas utan en ej alltför kort vistelse i Frankrike.

För språkundervisningen vid våra skolor är det nödvändigt att lärarna få tillfälle ej blott att skriva och läsa utan även att *tala* det främmande språk, i vilket de skola undervisa. Våra rektorer, särskilt de, som äro föreståndare för provårsläroverk, kunna vittna om vilken stor skillnad det är mellan lärare, som genom utlandsvistelse fått tillfälle att komma i kontakt med det främmande landets befolkning och dess levande talspråk, och lärare, som blott fått teoretisk och boklig utbildning i språket. Den statens merkostnad för undervisning, som uppkommer genom att resehjälpen lämnas till de tjänstgörande lärarnas utbildning, motsvaras säkerligen av undervisningens större effektivitet och ändamålsenlighet. Att betala löner till lärarna men ej sätta dem i tillfälle att genom praktiska språkstudier erhålla det för undervisningen nödvändiga komplementet till de teoretiska universitetsstudierna är däremot dålig hushållning.

På grund av vad som anförts, få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte bevilja ett anslag å 25,000 kronor att utgå för budgetåret 1935/1936 med 15,000 kronor till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid de allmänna läroverken, med 2,000 kronor vid kommunala flickskolor, 3,000 kronor vid kommunala mellanskolor, 4,000 kronor vid privatläroverk och 1,000 kronor vid de statsunderstödda handelsgymnasierna.

Stockholm den 22 januari 1935.

Gösta Rahmn.

Arvid Thelin.